

Anna Folgier

ANALIZA ORGANIZACJI SYSTEMU ZAGOSPODAROWANIA ODPADÓW KOMUNALNYCH NA PRZYKŁADZIE GMIN POWIATU BYDGOSKIEGO. STUDIUM PORÓWNAWCZE (CZ. II)

Uwagi wprowadzające

Na wstępie wypada przypomnieć, że powiat bydgoski o powierzchni 1.394,8 km², jest powiatem ziemskim utworzonym w 1999 roku, znajduje się w środkowo-zachodniej części województwa kujawsko-pomorskiego, z wyłączeniem samego miasta Bydgoszy, które na prawach powiatu jest poza jego granicami. W rankingu powiatów w Polsce według powierzchni zajmuje 49 lokatę (2010 r.). W skład powiatu bydgoskiego wchodzi gminy: Białe Błota, Dobrcz, Dąbrowa Chełmińska, Koronowo, Nowa Wieś Wielka, Osielsko, Sicienko oraz Solec Kujawski. Koronowo i Solec Kujawski posiadają status miast.

Dla przedstawienia organizacji systemu zagospodarowania odpadów komunalnych w powiecie bydgoskim wykorzystano dane zawarte w sprawozdaniach z realizacji programu ochrony środowiska wraz z planem gospodarki odpadami przygotowane przez gminy (Białe Błota, Dobrcz, Osielsko i Solec Kujawski) oraz sprawozdanie z wykonania programu ochrony środowiska wraz z planem gospodarki odpadami dla powiatu bydgoskiego za lata 2008-2009, a także materiały zebrane w wizytowanych gminach, głównie dotyczące okresu sprawozdawczego za lata 2009-2010.

Dotychczas funkcjonujący model gospodarki odpadami w powiecie bydgoskim przyjęty został w „*Programie Ochrony Środowiska i Gospodarki Odpadami powiatu bydgoskiego aktualizacja na lata 2008-2011 z perspektywą na lata 2012-2015*”¹. Określał on cele krótkookresowe na lata 2008-2011 w tym zakresie, do których zaliczono:

1. objęcie wszystkich mieszkańców miast i mieszkańców gmin wiejskich zorganizowaną zbiórką odpadów,
2. prowadzenie kampanii edukacyjnej obywateli powiatu bydgoskiego w zakresie prawidłowego funkcjonowania gospodarki odpadami komunalnymi,
3. rozwój i podniesienie skuteczności selektywnej zbiórki odpadów: wielkogabarytowych, budowlanych, niebezpiecznych i opakowaniowych,

¹ Uchwała Nr 149/XXIII/08 Rady Powiatu Bydgoskiego z dnia 24 października 2008, http://www.bip.powiat.bydgoski.pl/?cid=318&bip_id=227 [dostęp na: 06.01.2014].

4. utworzenie ponadgminnych struktur gospodarki odpadami komunalnymi,
5. podniesienie skuteczności selektywnej zbiórki odpadów ze szczególnym uwzględnieniem rozwoju selektywnej zbiórki odpadów komunalnych ulegających biodegradacji,
6. ograniczenie ilości odpadów komunalnych ulegających biodegradacji kierowanych na składowiska,
7. rozwój instalacji do odzysku i unieszkodliwiania odpadów,
8. bieżąca likwidacja nielegalnych składowisk, inwentaryzacja starych składowisk odpadów w celu ich rekultywacji, a także intensyfikacja działań w zakresie zamknięcia, rekultywacji lub modernizacji nieefektywnych lokalnych składowisk odpadów komunalnych, bądź rozbudowa składowisk regionalnych według standardów Unii Europejskiej.

Cel 1 i 2 omówione zostały w części I studium porównawczego cyklu artykułów poświęconych przedmiotowej tematyce. Pozostałe zagadnienia przedstawione zostaną poniżej.

Rozwój i podniesienie skuteczności selektywnej zbiórki odpadów komunalnych

System zbierania odpadów niesegregowanych był podstawowym systemem zbierania odpadów komunalnych w gminach na terenie powiatu bydgoskiego. Do gromadzenia odpadów wykorzystywano różnego typu pojemniki o różnej pojemności dostosowane do rodzaju i charakteru zabudowy (tereny miejskie, wiejskie, zabudowa jedno lub wielorodzinna). Pojemniki wdzierzawiane użytkownikom, były własnością gmin lub właścicieli nieruchomości. Częstotliwość opróżniania pojemników uzależniono od charakteru zabudowy: w mieście na ogół odpady wywożono codziennie w zabudowie wielorodzinnej, natomiast w zabudowie jednorodzinnej raz na dwa tygodnie lub nawet raz na miesiąc (w zależności od zapisów umów). Na terenach wiejskich częstotliwość wywozu również zależała od zawartych umów z przedsiębiorstwami wywozowym. Najczęściej był to okres jednego miesiąca.

We wszystkich gminach powiatu prowadzona była również selektywna zbiórka odpadów komunalnych „u źródła”. Gminy prowadziły zbiórkę przede wszystkim podstawowych odpadów poddawanych procesowi odzysku, mianowicie: szkła, tworzyw sztucznych oraz papieru i tektury. Selektywna zbiórka odpadów opierała się na systemie pojemnikowym. Tylko na niektórych obszarach powiatu funkcjonował system workowy.

Segregacja odpadów „u źródła” realizowana była zasadniczo dwiema metodami. W zależności od wielkości gminy oraz warunków transportowych, odpady zbierano do kontenerów, pojemników typu „dzwon”, worków plastikowych, kubłów i innych.

Pierwsza metoda polega na nieodpłatnym dostarczeniu na posesje (dotyczy głównie zabudowy jednorodzinnej) oznakowanych worków plastikowych (3 rodzaje), w których segregowane są na bieżąco odpady wytwarzane w domach. Następnie przedsiębiorcy działający na terenie danej gminy, odbierają od mieszkańców (najczęściej również nieod-

płatnie) segregowane odpady w workach (typu: szkło, makulatura i tworzywa sztuczne). W gminie Solec Kujawski Zakład Gospodarki Komunalnej Sp. z o.o. dostarczał mieszkańcom 4 rodzaje worków plastikowych z podziałem na szkło, tworzywa sztuczne, papier i twarde plastik (budownictwo jednorodzinne). Również w tej gminie mieszkańcy nieruchomości korzystający z tradycyjnego ogrzewania mieli możliwość zbierania popiołu do pojemników zakupionych przez ZGK Sp. z o.o., w 2009 r. zakupiono 43 szt. takich pojemników, a w 2010 r. – 42 szt. Jednocześnie gmina zakupiła specjalistyczny samochód do odbioru popiołu. Worki do segregacji szkła, makulatury i tworzyw sztucznych oferowane były nieodpłatnie przez wszystkich przedsiębiorców zajmujących się odbieraniem odpadów komunalnych na terenie gminy Białe Błota. Łącznie na terenie tej gminy w roku 2009 rozstawionych było początkowo 124 pojemników do segregacji. W połowie 2009 r. zlikwidowano punkty w niektórych sołectwach i tak w 2010 r. ilość pojemników do segregacji zmalała do 27 sztuk. Stało się tak dzięki wdrożeniu segregacji u źródła. Tym samym zmniejszyły się koszty, które ponosiła gmina za obsługę dzwonów.

Druga metoda segregacji opierała się na ustawianiu w wybranych miejscach na terenie poszczególnych gmin, zestawów pojemników do segregacji odpadów, tzw. „dzwony” lub inne typy. Pojemniki takie ustawiano zarówno „na stałe”, jak i sezonowo. Sezonowe ustawianie pojemników obejmowało najczęściej tereny rekreacyjne (podmiotów działających w zakresie turystyki, typu: ośrodki wczasowe, hotele, zajazdy, campingi, pola namiotowe, gospodarstwa agroturystyczne), a także ogródków działkowych. Dotyczy to m.in. terenów w obrębie Zalewu Koronowskiego (Koronowo), terenów plażowych nad Jeziorem Wierzchucińskim Dużym (Sicienko).

Większość gmin powiatu bydgoskiego sukcesywnie w latach 2009 i 2010 kupowała pojemniki do segregacji. W gminie Solec Kujawski w 2009 r. zakupiono 18 szt. pojemników do segregacji i 43 szt. pojemników do popiołu a w 2010r. – 12 szt. do segregacji i 42 szt. do popiołu. W gminie Dąbrowa Chełmińska też funkcjonowały „dzwony” w liczbie 64 pojemniki (w 2009 i 2010 r.) rozstawione w 18 miejscowościach w 25 miejscach w różnej konfiguracji po 2 np. na plastik i szkło lub na plastik i plastik oraz po 3 na plastik, szkło i papier. W gminie Nowa Wieś Wielka rozstawione były pojemniki na szkło i plastik. W gminie Osielsko rozstawione były pojemniki na: szkło, tworzywa sztuczne, plastik, papier, puszki i metal, makulatura w 39 miejscach – razem 177 pojemników. W gminie Dobrcz w latach 2009-2010 rozstawiono po 3 dzwony (papier, szkło, plastik) w 30 miejscach. W gminie Koronowo rozstawionych było 78 szt. pojemników na szkło, 42 szt. na papier i 78 szt. na tworzywa sztuczne, wszystkie o pojemności 1,5 m³. W gminie Sicienko rozstawiono po 13 szt. pojemników na szkło i tworzywa sztuczne.

Ponadto w gminie Solec Kujawski w 2009 roku zakupiono 10 szt. koszy ulicznych do gromadzenia drobnych odpadów komunalnych na ulicach i ciągach komunikacyjnych dla pieszych, w 2010 r. – 7 szt. W gminie Koronowo w 2009 roku zakupiono 96 szt. koszy ulicznych na odpady komunalne, w 2010 – 25 szt. + 20 pojemników na piasek z solą. W gminie Osielsko w 2009 r. zakupiono 54 kosze (metalowe i betonowe), w 2010 – 0 szt. W gminie Sicienko w 2009 r. zakupiono 3 kosze uliczne o poj. 45l.

Tab. 1. Ilość selektywnie zebranych odpadów komunalnych poszczególnych frakcji na podstawie danych GUS oraz informacji uzyskanych z urzędów gmin (zestawienie własne)

Gmina	Ilość selektywnie zebranych odpadów w danym roku [ton]							
	2009		2009		2010		2010	
	biodegradowalne	papier i tektura	tworzywa sztuczne	Szkło	biodegradowalne	papier i tektura	tworzywa sztuczne	szkło
Białe Błota	b. d.	44,64	61,95	2,90	b. d.	14,87	6,61	19,82
Dąbrowa Chełmińska	b. d.	b. d.	22,88	92,68	b. d.	2,56	29,81	37,35
Dobrcz	b. d.	b. d.	b. d.	b. d.	b. d.	b. d.	b. d.	b. d.
Koronowo	50,09	126,8	61,9	218,1	82,1	144,2	105,1	331,0
Nowa Wieś Wielka	b. d.	b. d.	b. d.	b. d.	b. d.	28,9	19,2	69,6
Osielsko	b. d.	64,24	125,82	184,12	b. d.	103,20	186,41	142,97
Sicienko	b. d.	b. d.	14,84	32,8	b. d.	b. d.	25,61	46,29
Solec Kujawski	b. d.	7,00	38,10	158,70	b. d.	13,19	73,47	158,89
b. d. – brak danych								

Tab. 2. Liczba pojemników do selektywnej zbiórki odpadów na terenie powiatu bydgoskiego – stan na 31.12.2010 r., według informacji uzyskanych z urzędów gmin (zestawienie własne).

L.p.	Jednostka terytorialna	Liczba pojemników ogółem
1	Białe Błota	77
2	Dąbrowa Chełmińska	64
3	Dobrcz	90
4	Koronowo	198
5	Nowa Wieś Wielka	b. d.
6	Osielsko	177
7	Sicienko	26
8	Solec Kujawski	b. d.

Jak wynika z powyższych zestawień zbiórka odpadów komunalnych na badanym obszarze nie była jednolita. Zależnie od wielkości gminy oraz warunków transportowych, odpady zbierane były do różnych pojemników rozstawianych w różnej konfiguracji. Gminy poczyniły inwestycje w kierunku umożliwienia prowadzenia selektywnej zbiórki odpadów, polegające m.in. na rozmieszczeniu dodatkowych pojemników. Ponadto na terenach gmin powiatu tworzone były w latach 2009-2010 punkty zbierania zużytych baterii, przeterminowanych leków, czy odpadów wielkogabarytowych.

Na terenie gminy Białe Błota co roku organizowano nieodpłatną zbiórkę odpadów wielkogabarytowych. W roku 2009 w ramach zbiórki zebrano 476m³ odpadów. W 2010 r. na terenie Gminy przeprowadzono dwie zbiórki takich odpadów (wiosną i jesienią). Zmieniony został system zbiórki. Mieszkańcy, którzy zgłosili odpady do odbioru,

zostali poinformowani o terminie odbioru odpadów wielkogabarytowych i wystawili je przed swoje posesje. Przedsiębiorca wywozowy podjeżdżając bezpośrednio do nieruchomości odbierał złożone odpady. Ogólnie w 2010 r. zebrano 446 m³ odpadów. Odpady wielkogabarytowe w gminie Białe Błota podlegały wtórnej segregacji poprzez wyodrębnienie frakcji na odpady: drewna, szkła, złomu itp. Wysegregowane odpady dalej przekazywane były do odzysku. Na terenie gminy Sicienko i Nowa Wieś Wielka (zebrano 10 ton) jeden raz w roku organizowana jest zbiórka odpadów wielkogabarytowych. Na terenie gminy Dąbrowa Chełmińska w 2009 i 2010 r. nie organizowano żadnych zbiórek sprzętu wielkogabarytowego.

Rozwój instalacji do odzysku i unieszkodliwiania odpadów komunalnych

W badanym okresie 2009-2010 gminy nie podejmowały działań w zakresie zagospodarowania odpadów komunalnych w sposób inny niż składowanie (np. budowa instalacji do odzysku i unieszkodliwiania odpadów poza składowaniem).

Na terenach gmin, zarówno zaliczanych do „miejskich” (jako tereny miejskie przyjmuje się ze względu na skład odpadów i ich ilość – miasta Koronowo i Solec Kujawski oraz w całości Gminy: Białe Błota, Dobrcz, Nowa Wieś Wielka, Osielsko i Sicienko), jak i „wiejskich” (Gmina Dąbrowa Chełmińska oraz tereny wiejskie Gmin Koronowo i Solec Kujawski) najczęściej poddawało się procesom odzysku szkło. Wynikać to mogło z bezpośredniego wykorzystywania przez gospodarstwa domowe rodzajów odpadów nadających się do termicznego przetworzenia lub kompostowania.

W Powiatowym Planie Gospodarki Odpadami na lata 2004-2007 z perspektywą na lata 2008-2011 zapisano, że w okresie 2003-2006 zmierzać się będzie do uzyskania 12% poziomu odzysku i unieszkodliwiania (poza składowaniem) odpadów komunalnych ulegających biodegradacji (bez odpadów opakowaniowych). Z danych zawartych w tabelach 3 i 4 (poniżej) wynika, że odzysk odpadów ulegających biodegradacji w 2006 r. wyniósł ok. 14%, więc założenie zostało zrealizowane.

Tab. nr 3. Ilość odpadów komunalnych przekazanych do odzysku z terenów „wiejskich” w powiecie bydgoskim

Lp.	Strumień odpadów komunalnych	Ilości odpadów przekazanych do odzysku w tonach (dane z 2006 r.)		
		gm. Dąbrowa Chełmińska	Koronowo (wsie)	Solec Kuj. (wsie)
1	2	3	4	5
1	Odpady biodegradowalne	b. d.	b. d.	10,5
2	Papier i tektura	b. d.	16,6	10,5
3	Tworzywa sztuczne	8,5	27,0	11,3
4	Szkło	21,0	147,2	8,0
5	Metale	b. d.	b. d.	0,8
b.d. – brak danych				

Tab. 4. Ilość opadów komunalnych przekazanych do odzysku z terenów „miejskich” w powiecie bydgoskim

Lp	Strumień odpadów komunalnych	Ilości odpadów przekazanych do odzysku w tonach (dane z 2006 r.)						
		Koronowo	Solec Kuj.	Białe Błota	Dobrcz	Nowa Wieś Wielka	Osielsko	Sicienko
1	Odpady biodegradowalne	b. d.	22,0	420,4	b. d.	b. d.	b. d.	b. d.
2	Papier i tektura	24,7	14,1	21,6	b. d.	1,4	9,8	b. d.
3	Opakowania wielomateriałowe	b. d.	b. d.	b. d.	b. d.	b. d.	b. d.	b. d.
4	Tworzywa sztuczne	40,5	56,4	35,1	b. d.	19,7	49,5	10,9
5	Tekstylia	1,4	b. d.	b. d.	b. d.	b. d.	b. d.	b. d.
6	Szkło	220,9	87,6	52,3	b. d.	59,9	b. d.	46,3
7	Metale	b. d.	b. d.	b. d.	b. d.	b. d.	b. d.	b. d.
8	Odpady wielkogabarytowe	5,0	7,2	b. d.	b. d.	b. d.	b. d.	b. d.
b. d. – brak danych								

Rozbudowa systemu odzysku i unieszkodliwiania zużytego sprzętu elektrycznego i elektronicznego oraz zużytych baterii i akumulatorów ukierunkowanego na całkowite wyeliminowanie ich składowania

Do urządzeń tego typu zalicza się złom elektryczny i elektroniczny, urządzenia radiowe i telewizyjne, sprzęt komputerowy, urządzenia gospodarstwa domowego itp. Odpady te zawierają niebezpieczne metale ciężkie (ołów, rtęć, kadm) oraz substancje stwarzające zagrożenie dla warstwy ozonowej (freony). Od roku 2006 wprowadzono ustawą z dnia 29 lipca 2005 r. o zużyтым sprzęcie elektrycznym i elektronicznym² nowy system gospodarowania odpadami zużytego sprzętu elektrycznego i elektronicznego pochodzącego z gospodarstw domowych. Użytkownicy sprzętu zostali zobowiązani do selektywnego zbierania jego odpadów i przekazywania do punktów zajmujących się zbieraniem tychże odpadów. Na terenie województwa kujawsko-pomorskiego brak było jednak bazy informacyjnej o ilości wytwarzanych tego typu odpadów. Na terenie województwa wszystkie jednostki gminne oraz przedsiębiorcy posiadający zezwolenie na prowadzenie działalności w zakresie odbierania odpadów komunalnych miały status, zgodnie z ustawą zbierających sprzęt elektryczny i elektroniczny.

Mimo, iż na terenach kilku gmin istniały punkty zbierania tego typu odpadów, to na terenie powiatu bydgoskiego nie funkcjonował zorganizowany system selektywnej zbiórki i recyklingu sprzętu elektrycznego i elektronicznego. W związku z tym część sprzętu trafiała do składnic złomu oraz na składowiska odpadów komunalnych.

Gminy powiatu bydgoskiego podejmowały w latach 2009-2010 różne działania w zakresie zbiórki sprzętu elektrycznego oraz zużytych baterii. Część gmin organizowała coroczne akcje odbierania od mieszkańców odpadów w postaci zużytego sprzętu i baterii. Gmina Dąbrowa Chełmińska organizowała wyżej wymienione akcje dwa razy do roku tj.

² Dz. U. z 2005r. Nr 180, poz.1495 z późn. zm.

w 2009 r. w 7 miejscowościach w 8 punktach rozstawiono na 1 dzień kontenery, a w 2010 r. w 4 miejscowościach rozstawiono w 14 punktach kontenery na 1 dzień. Natomiast dla zużytych baterii i leków rozstawiono na stałe: 4 pojemniki na baterie w szkołach oraz w 3 miejscach w aptekach. W przypadku gmin takich jak Koronowo, Solec Kujawski i Osielesko działania te sprowadzały się do uruchomienia stałych punktów odbierania zużytego sprzętu i baterii, przy Gminnych Zakładach Komunalnych. Z kolei na terenie gminy Nowa Wieś Wielka zostały rozmieszczone pojemniki do zużytego sprzętu elektrycznego i elektronicznego, a także pojemniki na zużyte baterie – finansowane ze środków gminnych, z których odpady okresowo były „odstawiane” do uprawnionych podmiotów. Większość gmin wskazywała również na fakt funkcjonowania na ich terenie „prywatnych” przedsiębiorców i punktów odbioru ww. odpadów, które działały w punktach sprzedaży nowego sprzętu i baterii oraz akumulatorów. Wówczas przy zakupie nowego sprzętu, baterii i akumulatorów, mieszkańcy mieli możliwość zdania sprzętu zużytego, lub zużytych baterii i akumulatorów.

W gminie Solec Kujawski, na terenie Zakładu Gospodarki Komunalnej Sp. z o.o. w Solcu Kujawskim przy ul. Targowej 3 znajduje się punkt zbiórki odpadów niebezpiecznych (akumulatorów). Na terenie gminy Białe Błota, która współpracuje z REBA Organizacja Odzysku S.A., zorganizowano bezpłatną zbiórkę baterii. W tym celu utworzono w 15 miejscach stałe punkty zbiórki zużytych baterii. Podobnie w gminie Dobrcz podpisano umowę z REBA, która bezpłatnie odbierała z terenu gminy zużyte baterie. W gminie Sicienko przez cały rok, w badanym okresie, stał kontener przy Zakładzie Komunalnym, ul. Lipowa. W gminie Nowa Wieś Wielka – przez cały rok mieszkańcy mogli wywozić zużyty elektro-sprzęt do kontenera ustawionego przez Remondis Sp. z o.o. przy oczyszczalni ścieków w Brzozie, w aptekach zaś znajdowały się pojemniki na przeterminowane lekarstwa, w urzędzie i szkołach ustawiono pojemniki na baterie.

Z otrzymanych informacji wynikało, że jedynie gmina Sicienko w badanym okresie nie realizowała żadnych działań w tym zakresie.

Zmniejszenie ilości wszystkich odpadów kierowanych na składowiska odpadów, w tym zmniejszenie ilości odpadów komunalnych ulegających biodegradacji kierowanych na składowiska odpadów

Ograniczeniu ilości odpadów poszczególnych rodzajów kierowanych na składowiska odpadów komunalnych sprzyjają niewątpliwie działania, o których była mowa wyżej. W szczególności dotyczy to działań związanych z organizowaniem i rozbudową systemów selektywnego zbierania i odbierania poszczególnych rodzajów odpadów, które mogły dotychczas znajdować się w masie zmieszanych odpadów komunalnych kierowanych na składowiska. Natomiast w kwestii ograniczania ilości odpadów ulegających biodegradacji kierowanych na składowiska; niemal we wszystkich gminach mieszkańcy podejmowali działania polegające na wykorzystywaniu tego typu odpadów na własne potrzeby. Odpady biodegradowalne – zwłaszcza w przypadku zabudowy jednorodzinnej – najczęściej kierowane były na przydomowe kompostowniki, a następnie wykorzystywane przez mieszkańców, we własnym zakresie. Gmina Solec Kujawski wskazała dodatkowo, że w latach 2008-

2010 Zakład Gospodarki Komunalnej Sp. z o.o. prowadził zbiórkę odpadów organicznych bezpośrednio z posesji. ZGK dnia 30 kwietnia 2010 r. uzyskała zezwolenie starosty bydgoskiego na odzysk odpadów, w tym odpadów ulegających biodegradacji z ogrodów i parków (w tym z cmentarzy) oraz odpadów z targowisk. Zgodnie z uzyskanym zezwoleniem odzysk prowadzony był na części działki przy ul. Toruńskiej 97 w Solcu Kujawskim. Worki z nadrukiem „bio” można było zakupić w ZGK. Odbiór następował bezpłatnie, po wcześniejszym zgłoszeniu telefonicznym. Odpady organiczne z terenu miasta (ścięta trawa, liście oraz na zgłoszenie ścięta trawa od mieszkańców) były odwożone na kompostownik mieszczący się w sąsiedztwie nieczynnego wysypiska komunalnego w Solcu Kujawskim przy ul. Toruńskiej. Ponadto właściciele nieruchomości korzystający z tradycyjnego systemu ogrzewania mieli możliwość zbierania popiołu do pojemników (682 szt.) zakupionych przez ZGK Sp. z o.o. – do końca 2009 roku umowy na wywóz popiołu podpisało 641 mieszkańców. Gmina Koronowo podała z kolei, że odpady biodegradowalne oraz osady ściekowe mogą być poddane zagospodarowaniu, polegającym na:

a) produkcji torfu – linia do produkcji torfu, oparta na kompostowaniu, wybudowana przy stacji segregacji odpadów na terenie składowiska odpadów w Srebrnicy, lub oczyszczalni ścieków.

b) produkcji brykietu (linia do brykietowania).

Tab. 5. Ilość zebranych odpadów komunalnych w poszczególnych gminach na przestrzeni lat 2006-2009 na podstawie danych GUS³

Gmina	Ilość zebranych odpadów w danym roku							
	2006		2007		2008		2009	
	Ogółem [ton]	Zdeponowane na składowiskach [%]	Ogółem [ton]	Zdeponowane na składowiskach [%]	Ogółem [ton]	Zdeponowane na składowiskach [%]	Ogółem [ton]	Zdeponowane na składowiskach [%]
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Białe Błota	4.894,89	98,27	4.463,06	98,97	6.383,66	99,37	5.544,11	b. d.
Dąbrowa Chełmińska	209,8	100	188,00	100	294,68	100	512,18	b. d.
Dobrez	1.847,24	100	1.991,96	100	1.857,81	100	1.928,01	b. d.
Koronowo	4.543,31	99,98	5.874,63	99,98	6.026,87	99,93	6.066,71	b. d.
Nowa Wieś Wielka	2.252,06	99,66	2.742,23	97,60	2.594,87	99,78	2.662,81	b. d.
Osielsko	3.113,06	99,63	3.585,83	99,79	2.921,00	99,70	2.986,15	b. d.
Sicienko	1.507,32	99,85	1.592,34	99,73	1.469,08	99,65	1.359,28	b. d.
Solec Kujawski	4.419,17	99,98	4.346,07	99,80	4.753,27	99,95	4.706,54	b. d.
b. d. – brak danych								

³ Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych, www.stat.gov.pl [dostęp na:06.01.2014].

Z powyższego zestawienia wynika, że podstawowym sposobem unieszkodliwiania odpadów komunalnych w powiecie bydgoskim było ich składowanie. Ilość deponowanych na składowiskach odpadów sięgała 99-100% ogólnej masy odpadów komunalnych i wskaźnik ten jest niezmienny od 2006 r.

Ograniczenie liczby istniejących składowisk odpadów niespełniających wymagań ochrony środowiska

W kwestii dotyczącej składowisk odpadów, w strategicznych dokumentach dotyczących gospodarki odpadami komunalnymi jako jeden z podstawowych celów w zakresie zagospodarowania odpadów powstających w sektorze komunalnym wskazuje się zintensyfikowanie działań zmierzających do likwidacji, rekultywacji bądź modernizacji nieefektywnych lokalnych składowisk odpadów, a także utworzenie Międzygminnych Kompleksów Unieszkodliwiania Odpadów Komunalnych. W Wojewódzkim Planie Gospodarki Odpadami 2010, jako cele średniookresowe przyjęto m.in. konieczność podjęcia takich działań jak:

- * zredukowanie liczby składowisk odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne, na których są składowane odpady komunalne,
- * zamknięcie do końca 2009 r. wszystkich składowisk niespełniających wymogów prawa i standardów Unii Europejskiej,
- * tworzenie, prowadzenie i doskonalenie międzygminnych kompleksów unieszkodliwiania odpadów, zwanych w Krajowym Planie Gospodarki Odpadami 2010 – „zakładami zagospodarowania odpadów”.

Na początku roku 2008, na terenie powiatu bydgoskiego istniało 5 składowisk odpadów komunalnych, które nie zostały oficjalnie zamknięte, tzn. nie „posiadały” decyzji o zgodzie na zamknięcie składowiska, wydanej przez właściwy organ.

Składowiska te były zlokalizowane w:

1. Boluminie, gm. Dąbrowa Chełmińska. Składowisko odpadów komunalnych w Boluminie położone jest na wysoczyźnie morenowej Pojezierza Chełmińskiego. W rejonie składowiska nie ma obszarów ochronnych. Istniejące składowisko nie przyjmuje odpadów od sierpnia 2008 r.
2. Magdalence, gm. Dobrcz. Składowisko nieeksploatowane (zgodnie z informacją podaną przez gminę Dobrcz zakończono eksploatację w 2005 r.), zlokalizowane jest w pobliżu wsi Magdalenka, w odległości 3 km na zachód do Dobrcza, przy drodze publicznej z Dobrcza do Nekli.
3. Srebrnicy, gm. Koronowo. Eksploatacja składowiska została wstrzymana w 2000 r. Procedura uzyskania decyzji na zamknięcie składowiska została wszczęta w roku 2010, wydano już decyzję o zgodzie na zamknięcie, trwają prace rekultywacyjne.
4. Żołędowie, gm. Osielsko. Składowisko zlokalizowane w odległości 75 m na południe od ciek melioracyjnego Kanał Augustowski – dopływ Strugi Kotomiczycy, będącej dopływem rzeki Brdy oraz w odległości 150 i 200 m od dwóch

zabudowań mieszkalnych. Składowisko odpadów komunalnych w Żołędowie zlokalizowane jest wewnątrz strefy ochronnej pośredniej zewnętrznej ujęcia wody „CZYŻKÓWKO” z rzeki Brdy dla miasta Bydgoszczy.

5. Trzemiętówku, gm. Sicienko. Składowisko odpadów komunalnych położone jest przy drodze z Trzemiętówka do Wierzchucinka, w odległości ok. 1 km na północ od wsi Trzemiętówko. Składowisko funkcjonuje od 1989r., a od 31.12.2009 r. nie przyjmuje już odpadów z terenu gminy Sicienko. Składowisko zostało zlokalizowane na terenie po wyrobisku poźwirowym i na użytkach rolnych. Zamknięte decyzją z dnia 10.01.2011 r.

Gminy powiatu bydgoskiego obsługiwało również Międzygminne składowisko odpadów w Żółwinie-Wypaleniskach. Składowisko odpadów wchodzi w skład Kompleksu Utylizacji Odpadów w Bydgoszczy, od 2007 r. Międzygminnego Kompleksu Unieszkodliwiania Odpadów Komunalnych Sp. z o.o. w Bydgoszczy. MKUOK położony jest w województwie kujawsko-pomorskim, w granicach gminy Bydgoszcz, pomiędzy terenami wsi Żółwin i Wypaleniska bezpośrednio przy obwodnicy, droga krajowa nr 10. Kompleks zajmuje powierzchnię ok. 60 ha. Składowisko obsługuje gminy Białe Błota i Nową Wieś Wielką oraz miasta Bydgoszcz i Solec Kujawski, które na swoim terenie nie posiadają składowiska. Składowisko spełnia podstawowe wymogi techniczne wg wojewódzkiego inspektora ochrony środowiska.

Ponadto na terenie powiatu tucholskiego, w gminie Tuchola znajdowało się składowisko odpadów komunalnych obsługujące tereny gminy Koronowo. Spełniało ono wymogi techniczne według wojewódzkiego inspektora ochrony środowiska. Pozostałe składowiska wymienione powyżej w pkt. 1-5 nie spełniały wymogów technicznych, np. w Trzemiętówku brak uszczelnienia, drenażu, instalacji do odbioru gazu wysypiskowego.

Tworzenie, prowadzenie i doskonalenie międzygminnych kompleksów unieszkodliwiania odpadów komunalnych (zwanych „zakładami zagospodarowania odpadów”)

Z informacji uzyskanych od poszczególnych gmin powiatu bydgoskiego wynikało, że podjęły one działania mające na celu uczestnictwo w międzygminnych kompleksach unieszkodliwiania odpadów.

Gminy takie jak: Białe Błota, Dąbrowa Chełmińska, Osielsko, Sicienko, Solec Kujawski przedsięwzięły w latach 2009-2010 działania mające na celu podjęcie współpracy z Miastem Bydgoszcz we współuczestniczeniu w Międzygminnym Kompleksie Unieszkodliwiania Odpadów ProNatura Sp. z o.o. w Bydgoszczy. Zostały w tym zakresie zawarte stosowne porozumienia (Białe Błota – 29.03.2010 r., Dąbrowa Chełmińska – 18.12.2009 r., Osielsko – 8.04.2010 r., Sicienko – 11.01.2010 r.) dotyczące przekazania zadań własnych wyżej wymienionych gmin z zakresu zapewnienia utrzymania i eksploatacji instalacji i urządzeń do odzysku i unieszkodliwiania odpadów komunalnych. Miasto Bydgoszcz będzie realizowało te zadania poprzez udział w Spółce MKUO ProNatura. Każda gmina zadeklarowała przekazanie corocznie do ProNatura określonej ilości odpa-

dów komunalnych: Białe Błota (10.000 Mg), Dąbrowa Chełmińska (1.200 Mg), Sicienko (1.500 Mg), Osielsko (6.000 Mg). Odpady dostarczane były do MKUO przez podmioty posiadające zezwolenie na prowadzenie działalności w zakresie odbierania odpadów komunalnych od właścicieli nieruchomości. Rodzaje przyjmowanych odpadów oraz opłaty za przyjęcie odpadów przez MKUO ProNatura określano w odniesieniu do odpadów komunalnych uchwałą organu stanowiącego danej gminy, zaś w stosunku do innych odpadów, uchwałą Zgromadzenia Wspólników MKUO ProNatura. Z kolei gmina Koronowo korzystała z usług analogicznego kompleksu unieszkodliwiania odpadów w Bładowie, powiat tucholski.

Wyeliminowanie praktyki nielegalnego składowania odpadów i „dzikich wysypisk”

Niemal wszystkie gminy z terenu powiatu bydgoskiego deklarowały realizowanie bieżących działań związanych z likwidacją „dzikich wysypisk” odpadów, przy wykorzystaniu środków pochodzących z budżetów poszczególnych gmin. W ww. zakresie podejmowano m.in. działania, przy współudziale policji, zmierzające do ustalenia każdorazowo sprawców nawiezienia odpadów.

Zgodnie z uzyskanymi informacjami, na terenie samej gminy Solec Kujawski, w latach 2008-2009 zlikwidowano 6 dzikich wysypisk, na których było zdeponowane 9,9 ton odpadów. W roku 2009 na terenie tej gminy zlikwidowano 3 wysypiska, skąd wywieziono 3,9 ton odpadów, a w 2010 r. zlikwidowano 2 wysypiska, wywieziono 11,06 ton odpadów. W gminie Koronowo w 2010 r. zlikwidowano 8 nielegalnych wysypisk odpadów, z których wywieziono 10,65 ton odpadów. W gminie Sicienko w 2009 r. usunięto 1 dzikie wysypisko, z którego Zakład Komunalny w Sicienku wywiózł 17 ton odpadów, zaś w 2010 r. usunięto 2 dzikie wysypiska, z których wywieziono łącznie 3,47 ton odpadów. W gminie Solec Kujawski w 2009 r. zlikwidowano 3 wysypiska, z których wywieziono 3,9 ton odpadów, a w 2010 r. 2 wysypiska i wywieziono 11,06 ton odpadów. Z kolei w gminie Dobrcz w 2010 roku nie podjęto żadnej akcji w tym zakresie. Również w gminie Dąbrowa Chełmińska (informacja z urzędu) – nie zgłoszono żadnego przypadku wykrycia „dzikiego wysypiska”. Zgodnie z deklaracją gminy dzikie wysypiska były likwidowane przez dzieci w ramach akcji „Sprzątanie świata”. Podobnie w gminie Nowa Wieś Wielka nie zgłoszono w 2010 żadnych wysypisk do likwidacji.

Występowanie dzikich wysypisk śmieci mogło być pokłosiem mało efektywnego sposobu egzekwowania obowiązującego prawa przez właściwe organy samorządu gminnego. Dlatego zasadne zdawało się być prowadzenie bieżącego nadzoru przez wójtów, burmistrzów i ich służby (straż gminna, policja) nad wypełnianiem przez właścicieli nieruchomości ich obowiązków, ale w oparciu o rzetelnie prowadzone ewidencje umów zawartych przez mieszkańców z przedsiębiorcami odbierającymi odpady.

Aktualizacja gminnych planów gospodarki odpadami i ustanawianie regulaminów utrzymania czystości i porządku

Niewątpliwie narzędziem umożliwiającym i zapewniającym właściwą gospodarkę odpadami jest posiadanie przez poszczególne gminy odpowiednich dokumentów o charakterze planistycznym, regulujących kwestie związane z kierunkami działań umożliwiającymi osiągnięcie zamierzonych celów w zakresie postępowania z odpadami. Stąd też Powiatowy Plan Gospodarki Odpadami, jako obowiązkowe działania dla gmin wskazywał:

1. Aktualizację gminnych planów gospodarki odpadami oraz
2. Opracowanie i uchwalenie regulaminów utrzymania czystości i porządku na terenie gmin.

Tab. 6. Aktualny stan w zakresie posiadania aktów strategicznych gospodarki odpadami komunalnymi (zestawienie własne)

Gmina	Plan Gospodarki Odpadami [PGO]	Aktualizacja PGO na lata 2008-2011 z perspektywą na lata 2012-2015	Regulamin utrzymania czystości i porządku	Aktualizacja regulaminu
Białe Błota	29.12.2004 (podmiot zewn.)	10.11.2009	30.03.2006 ⁴	brak
Dąbrowa Chełmińska	8.09.2004 (podmiot zewn.)	Brak	7.09.2006 ⁵ – uchylony wyrokiem Sądu	brak
Dobrcz	30.11.2004	Brak	28.02.2006 ⁶	16.03.2011 ⁷
Koronowo	28.06.2004	26.08.2009	26.04.2006 ⁸	brak
Nowa Wieś Wielka	16.09.2004	Brak	7.02.2006 ⁹	brak
Osielsko	25.11.2004	17.02.2011	25.05.2006 ¹⁰ – uchylony wyrokiem Sądu ¹¹	10.02.2010 ¹²
Siczenko	8.12.2004	30.06.2009	26.04.2006 ¹³	27.10.2010 ¹⁴
Solec Kujawski	24.08.2004	22.10.2009	7.04.2006 ¹⁵	brak

⁴ Uchwała XXXVIII/454/2006 (Dz.Urz.Woj.Kuj.-Pom.2006.63.1048).

⁵ Uchwała XXXI/241/06 (Dz.Urz.Woj.Kuj.-Pom.2007.60.962).

⁶ Uchwała XXIV/289/2006 (Dz.Urz.Woj.Kuj.-Pom.2006.79.1311).

⁷ Uchwała IV/23/2011 (Dz.Urz.Woj.Kuj.-Pom.2011.196.1803).

⁸ Uchwała XLII/498/06 (Dz.Urz.Woj.Kuj.-Pom.2006.73.1241).

⁹ Uchwała XXXIII/349/2006 (Dz.Urz.Woj.Kuj.-Pom.2006.37.612).

¹⁰ Uchwała IV/33/06 (Dz.Urz.Woj.Kuj.-Pom.2006.92.1429).

¹¹ Wyrok WSA z dnia 26.10.2009r. w Bydgoszczy, Sygn. akt IISA/Bd 678/09.

¹² Uchwała II/28/10 (Dz.Urz.Woj.Kuj.-Pom.2010.83.983).

¹³ Uchwała XXXIX/254/06 (Dz.Urz.Woj.Kuj.-Pom.2006.122.1803).

¹⁴ Uchwała XLIX/361/10 (Dz.Urz.Woj.Kuj.-Pom.2010.183.2383).

¹⁵ Uchwała XXXIV/237/2006 (Dz.Urz.Woj.Kuj.-Pom.2006.69.1172).

Niemal wszystkie gminy z terenu powiatu bydgoskiego posiadały regulaminy utrzymania czystości i porządku, uchwalone w drodze odpowiedniej uchwały Rady Gminy. Regulaminu takiego nie posiadała jedynie gmina Dąbrowa Chełmińska. Z kolei aktualizację gminnych planów gospodarki odpadami przeprowadziły jedynie 3 gminy, a pozostałe 5 - do końca roku 2010 takiej aktualizacji nie dokonały. Z informacji uzyskanej z gminy Dąbrowa Chełmińska wynikało, że gmina ta nie uchwaliła do tej pory aktualizacji, gdyż oczekuje na wejście w życie nowej ustawy o odpadach.

Termin ustawowy uchwalenia planów gospodarki odpadami w gminach to 30.06.2004 r. Jak wynika z powyższej tabeli tylko jedna gmina Koronowo uchwaliła plan w terminie, pozostałe zanotowały opóźnienia, które wahały się od 54 dni (najmniejsze w gminie Solec Kujawski) do 181 dni (największe w gminie Białe Błota). Termin ustawowy uchwalenia regulaminów utrzymania czystości i porządku w gminie to 13.01.2006 r. Żadnej gminie nie udało się przyjąć regulaminu w ustawowym czasie. Opóźnienia w tym zakresie wyniosły od 24 dni (najmniejsze w gminie Nowa Wieś Wielka) do 236 dni (największe w gminie Dąbrowa Chełmińska).

Niewątpliwie przyczyn opóźnień w uchwalaniu planów gminnych czy regulaminów należy upatrywać w:

- bezkarności gmin, czyli braku konsekwencji finansowych czy personalnych. Odczuwalny był tu niedobór instrumentów administracyjnych mogących skłonić gminy do terminowego uchwalenia dokumentów. Obowiązek ten zatem zależy od przestrzegania prawa przez gminy, a przede wszystkim od ich świadomości ekologicznej,
- braku w urzędach kadry odpowiednio przygotowanej do wykonania takiego opracowania, zwłaszcza w małych gminach, które nie posiadały osób mogących „fizycznie” zrealizować to zadanie w wymaganym terminie. Zatem gminy w większości przypadków decydowały się na zlecenie wykonania planów podmiotom zewnętrznym wyłanianym w drodze przetargu (co jest bardziej kosztowne niż środkami własnymi), co jednocześnie oznacza, że gminy winny dysponować odpowiednią kwotą w budżecie na ten cel,
- braku wymaganych danych niezbędnych do powstania planu, np. co do ilości poszczególnych rodzajów odpadów wytwarzanych na terenie gminy.

Uwagi końcowe

Gminy zarządzają i zarządzały, w badanym okresie tj. do końca 2011 r. lokalnym rynkiem gospodarki odpadami komunalnymi, wyposażone zostały w szereg instrumentów prawnych dla budowy kompleksowego systemu na swoim terenie. Mowa tu o uprawnieniach, jak i obowiązkach uchwałodawczych w zakresie uchwalania gminnych planów gospodarki odpadami, regulaminów utrzymania czystości i porządku oraz wymagań wobec przedsiębiorców ubiegających się o zezwolenia na odbiór odpadów komunalnych od właścicieli nieruchomości. W powyższym zakresie odnotować trzeba brak realizacji przez gminy powiatu bydgoskiego ich ustawowych obowiązków. Ponadto w urzędach gmin brakowało kadry odpowiednio przygotowanej do opracowania planów czy regulaminów oraz rzetelnych danych niezbędnych do powstania takiego planu, np. co do ilości

poszczególnych rodzajów odpadów wytwarzanych na terenie gminy. Zauważalny był także brak działań gmin w zakresie budowy (także wspólnie z innymi gminami) instalacji do odzysku i unieszkodliwiania odpadów (poza składowaniem), w tym w szczególności dla odpadów ulegających biodegradacji, co w konsekwencji przekładało się na zbyt niskie ilości odpadów poddawanych procesom biologicznego i termicznego przekształcania. Przyczyn takiego stanu rzeczy należy upatrywać w braku konsekwencji finansowych oraz personalnych, które motywowałyby jednak gminy do wypełniania ww. obowiązków. Powyższe powoduje, że czują się one często bezkarne.

Streszczenie

Opracowanie niniejsze jest drugim z kolei artykułem z cyklu, które mają przybliżyć czytelnikom system gospodarki odpadami komunalnymi w gminach powiatu bydgoskiego. Analiza dokonana w części II dotyczy stanu prawnego sprzed 1 stycznia 2012 r., kiedy weszła w życie rewolucyjna nowelizacja ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach. W artykule wnikliwie zbadano i oceniono kolejne zagadnienia, których realizacja miała przybliżyć gminy do budowy efektywnego i kompleksowego systemu zagospodarowania odpadów komunalnych, takie jak: rozwój i podniesienie skuteczności selektywnej zbiórki odpadów komunalnych, utworzenie ponadgminnych struktur gospodarki odpadami, podniesienie skuteczności selektywnej zbiórki odpadów ze szczególnym uwzględnieniem rozwoju selektywnej zbiórki odpadów komunalnych ulegających biodegradacji, ograniczenie ilości odpadów komunalnych ulegających biodegradacji kierowanych na składowiska, rozwój instalacji do odzysku i unieszkodliwiania odpadów, bieżąca likwidacja nielegalnych składowisk, inwentaryzacja starych składowisk odpadów w celu ich rekultywacji, a także intensyfikacja działań w zakresie zamykania, rekultywacji lub modernizacji nieefektywnych lokalnych składowisk odpadów komunalnych, bądź rozbudowa składowisk regionalnych według standardów Unii Europejskiej.

Słowa kluczowe: odpady komunalne, system zagospodarowania odpadów, selektywna zbiórka odpadów

Analysis of the Organization of Municipal Waste Management System on the Example of the Communes Included in the District of Bydgoszcz. A Comparative Study part II

Summary

The paper is the second one of the series of articles whose objective is to present the waste management system operative in the communes comprising the District of Bydgoszcz. The analysis embraces the legislation in force before 1 January 2012 when the 'revolutionary' amendment to the Act on Maintenance of Order and Cleanliness in Communes came became effective. The author analyzed and evaluated the measures whose adoption was supposed to further the construction of an effective and complex system of communal waste management. They include development and increase in effectiveness of selective waste collection taking into special consideration the collection of biodegradable waste, establishment of supracommunal structures for waste management, reduction in deposition of biodegradable waste in the landfills, the development of installations for recycling and rendering harmless of waste, current liquidation of illegal landfills, stocktaking of old landfills with the view of their reclamation, as well as taking increased actions aiming at closing, modernizing and reclaiming of ineffective local landfills and extending of regional ones pursuant to the standards imposed by the European Union.

Key words: communal waste, system of waste management, selective waste collection